

Huvudman

Stiftelsen Agape Norrköping
jan.rosman@agape.se
Organisationsnummer: 819000-9996

Ärendet

Tillsyn av grundskolan Johannesskolan Norrköping Kristna skola i Norrköpings kommun; nu fråga om uppföljning av beslut den 2022-06-27

Beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Stiftelsen Agape Norrköping att senast **den 29 februari 2024** ha vidtagit nedan angivna åtgärder avseende brister i arbetet med konfessionella inslag. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Om Stiftelsen Agape Norrköping inte följer detta föreläggande kan mer ingripande sanktioner komma att aktualiseras.

Beslutet om föreläggande gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen. Beslutet om föreläggande får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Stiftelsen Agape Norrköping ska vidta följande åtgärder

Konfessionella inslag

1. Se till att de konfessionella inslagen under morgonsamlingarna avgränsas från övriga aktiviteter/inslag under dessa, såsom praktisk information om skoldagen och andra icke-konfessionella inslag (1 kap. 7 b § skollagen).

2. Se till att elever som inte vill delta i ett konfessionellt inslag ges möjlighet att helt utebli från det konfessionella inslaget (1 kap. 7 b§ skollagen).

Områden utan konstaterade brister

Skolinspektionen avslutar ärendet i den del det avser tillgång till elevhälsa.

Redovisning av åtgärder

Redovisningen av de vidtagna åtgärderna skickas via e-post till dokument.goteborg@skolinspektionen.se, eller per post till Skolinspektionen, Box 2320, 403 15 Göteborg. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för ärendet (dnr 2023:6538) i de handlingar som sänds in.

Om ärendet

Skolinspektionen har under vårterminen 2022 genomfört tillsyn av Stiftelsen Agape Norrköping och dess skolenhet Johannesskolan Norrköping Kristna Skola (nedan "Johannesskolan"). I tillsynen kontrollerade Skolinspektionen om verksamheten uppfyllde författningarnas krav inom ett antal områden (se mer i beslutet den 27 juni 2022).

Tillsynen visade att det fanns brister i skolans arbete med konfessionella inslag – det förekom konfessionella inslag som det inte var frivilligt för eleverna att delta i – och det saknades tillgång till psykolog i elevhälsans arbete. I beslut den 27 juni 2022 tilldelades Stiftelsen Agape Norrköping en anmärkning. Enligt beslutet skulle stiftelsen senast den 16 januari 2023 ha vidtagit åtgärder för att avhjälpa påtalade brister och samma dag skriftligen ha redovisat vilka åtgärder som vidtagits. I övriga delar avslutades tillsynen.

Stiftelsen Agape Norrköping har den 16 januari 2023 inkommit med en redovisning av vidtagna åtgärder med anledning av anmärkningen. Huvudmannen har därefter svarat på Skolinspektionens kompletterande frågor den 23 februari, den 29 mars, den 11 april och den 19 september. Skolinspektionen har kompletterat redovisade åtgärder med en intervju med lärare, rektorn och biträdande rektorn samt representant för huvudmannen den 11 och 12 oktober 2023.

Den 2 januari 2023 trädde nya bestämmelser avseende konfessionella inslag i kraft (se i huvudsak 1 kap. 3 §, 7 § och 7 a-d §§ skollagen). Äldre bestämmelser gällde för befintliga huvudmän under en övergångsperiod, men från och med det datum när huvudmannen ifråga anmält till tillsynsmyndigheten att verksamheten även fortsatt skulle ha en konfessionell inriktning började de nya bestämmelserna gälla fullt ut (se övergångsbestämmelserna till nämnda paragrafer). Stiftelsen Agape Norrköping gjorde en sådan anmälan till Skolinspektionen den 22 juni 2023.

I bedömningen nedan tillämpas därför de nya bestämmelserna i skollagen avseende konfessionella inslag och det är huvudmannens/skolans arbete efter att anmälan gjorts enligt ovan som bedöms. Skolinspektionens uppföljning har gällt morgonsamlingarna vid skolan samt aktiviteten som benämns Chapel. Utöver frågan om frivilligheten att delta vid konfessionella inslag i nämnda aktiviteter, så har Skolinspektionen vid uppföljningen även utrett om huvudmannen/skolan i övriga avseenden följer de nya kraven på konfessionella inslag i dessa aktiviteter.

Nedan redovisas Skolinspektionens slutsatser från uppföljningen.

Motivering av beslutet

Föreläggande

Konfessionella inslag

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av inskickad dokumentation och av intervjuer med lärare, rektor, biträdande rektor och representant för huvudmannen framgår att de konfessionella inslag som förekommer i samband med morgonsamlingarna är läsning i andaktsbok, lovsång och bön. Huvudmannen beskriver i sin redovisning att när lärarna läser ur andaktsböcker så utgör det vanligtvis ett förkunnande och därmed konfessionellt inslag om pedagogen läser ur en egen övertygelse. Lärare, rektorn och biträdande rektor beskriver vidare i intervju att de konfessionella inslag som förekommer under morgonsamlingarna är lovsång med förkunnande inslag/kristna tankar samt läsning ur andaktsböcker och bön.

Lärare, rektor och biträdande rektor beskriver att morgonsamlingarna i årskurserna 1-3 och 4-6 ibland inleds med tyst läsning för eleverna, sedan följer läsning ur andaktsbok som åtföljs av en bön. I årskurserna 7-9 inleds morgonsamlingen, enligt de intervjuade, i regel med arbete med så kallade karaktärsord och med en bön där elever ibland får önska ämnen för gemensam bön och där läraren avslutar morgonsamlingen med att läsa bönen "Fader vår". Enligt de intervjuade går lärarna i samtliga årskurser under morgonsamlingarna också igenom praktiska saker som ska ske under dagen som exempelvis genomgång av elevernas scheman och lektioner, aktuella händelser under dagen samt när det gäller de yngre eleverna också exempelvis uppmärksammande av elevernas födelsedagar, dagens namnsdag och vem som är dagens värd etc. I de skriftliga exempel på hur morgonsamlingar på skolan kan se ut i olika årskurser, som huvudmannen gett in till Skolinspektionen, framgår också att det under morgonsamlingarna förekommer både konfessionella inslag (i form av bl.a. bön och läsning ur andaktsbok), och andra moment, såsom tyst läsning, genomgång av dagens schema och aktiviteter samt uppläsning av dagens datum och namnsdagar.

I intervjuer beskriver lärare, rektor samt biträdande rektor att morgonsamlingen utgör en egen punkt i schemat och att den inte ingår i undervisningen och i elevernas garanterade undervisningstid. De intervjuade säger vidare att de olika inslag/moment som ingår i morgonsamlingen följer på varandra utan avbrott och att det inte finns någon särskild gräns mellan de olika aktiviteterna som utgör konfessionella inslag och de som har en praktisk karaktär. Enligt lärarna förstår eleverna skillnaden på en bön och vad som är praktisk information om schemat och vad som ska göras under skoldagen. Vidare säger de intervjuade att morgonsamlingen oftast äger rum i samma rum som lektionen som kommer efter, vilket innebär att när morgonsamlingen är över så fortsätter samma lärare med lektionen som följer därefter om lektionen inte är i ett ämne som innebär undervisning i en annan lokal.

Huvudmannen uppger i sin redovisning att eleverna av praktiska skäl har samma starttid och att det också är obligatoriskt att de närvarar på morgonsamlingarna. Att det är obligatoriskt för eleverna på Johannesskolan att närvara vid morgonsamlingarna bekräftas i intervjuer med lärare och rektorn, biträdande rektorn samt representant för huvudmannen. I huvudmannens information till vårdnadshavare och elever står det att alla konfessionella inslag är frivilliga och att eleverna har möjlighet att inte delta. Enligt informationen så kan elever som inte vill delta under de konfessionella inslagen under morgonsamlingen istället läsa eller lyssna på en bok eller ta en "lugn stund" i samband med bönen. Enligt de intervjuade så ska alla elever på skolan närvara under alla delar som ingår i skoldagen, vilket inkluderar morgonsamlingen. De säger vidare att eleverna har möjlighet att "ta en lugn stund" om de inte vill delta i läsningen ur andaktsboken och/eller bönen under morgonsamlingarna. Att "ta en lugn stund" innebär enligt de intervjuade att eleverna "bara är" eller att de kanske ritar eller läser, eller att de "lutar sig tillbaka" och "tänker på någonting annat". Representanten för huvudmannen säger också att eleverna kan lämna morgonsamlingen om de exempelvis behöver gå på toaletten eller liknande. Rektor och biträdande rektor säger att de gör en skillnad på begreppen "delta" och "närvara" vid de konfessionella inslagen och om eleven inte deltar så sitter eleven på sin plats och ritar, läser eller tar en lugn stund.

Lärare, rektor, biträdande rektor och huvudmannen beskriver i intervju att vårdnadshavare och elever får information om skolenhetens konfessionella inslag genom att information om konfessionella inslag i utbildningen skickas till dem och genom att rektor och lärarna informerar om innehållet i samband med föräldramöten. Biträdande rektor har därutöver informerat eleverna i samtliga klasser och eleverna i årskurserna 4-9 har fått skriftlig information att ta del av själva samt att ta med för diskussion med vårdnadshavare. De intervjuade uppger att ingen elev eller vårdnadshavare hittills har uppgett att de inte vill delta, eller att deras barn inte ska delta, i de konfessionella inslagen som anordnas på skolan och detta beskriver också huvudmannen i samband med kommunikationen av uppgifter som ligger till grund för utredningen.

Huvudmannen beskriver i sitt svar på kommunikering av Skolinspektionens tjänsteanteckning från genomförda intervjuer att de vill betona att de ser morgonsamlingarna som en del av sitt värdegrundsarbete och att de vill lägga in konfessionella inslag ifrån kristen tradition i morgonsamlingar för att förstärka syftet med värdegrundsarbetet. Av denna anledning uppger huvudmannen att de inte på ett särskilt sätt vill markera tid för konfessionella inslag i schemat utan mer använda konfessionella inslag som en resurs i samband med det värdegrundsarbete som sker i samband med morgonsamlingarna.

När det gäller aktiviteten Chapel så framgår av huvudmannens information om konfessionella inslag att de konfessionella inslag som förekommer där är bön och förkunnelse och att aktiviteten förekommer under 30 minuter (i veckan). Som likvärdig aktivitet, ifall elever väljer att inte delta i Chapel, eller deras vårdnadshavare inte vill att eleven ska delta, beskriver huvudmannen att det finns möjlighet att delta i "ett likvärdigt värdegrundsarbete på anvisad plats med en pedagog". De intervjuade beskriver att hittills har ingen vårdnadshavare eller elev aviserat att de inte vill/inte vill att deras barn ska delta i samband med Chapel.

Rättslig reglering

Av skollagen framgår att om en huvudman för en fristående skola har fått godkännande att bedriva utbildningen med konfessionell inriktning, får andra aktiviteter i utbildningen än undervisningen ha en sådan inriktning, med vissa i skollagen angivna begränsningar.

Enligt skollagen avses med konfessionella inslag bekännande eller förkunnande inslag som tillhör en viss religion och som initieras och genomförs av huvudmannen eller på dennes uppdrag.

Av skollagen framgår vidare att deltagandet i konfessionella inslag alltid ska vara frivilligt. Huvudmannen ska försäkra sig om att vårdnadshavare och barn eller elever är införstådda med detta.

Enligt skollagen ska ett konfessionellt inslag avgränsas från andra aktiviteter i utbildningen. Om det i undantagsfall inte är möjligt att avgränsa ett konfessionellt inslag från en annan aktivitet i utbildningen utan att syftet med aktiviteten går förlorat, får det konfessionella inslaget ingå i aktiviteten. Om ett barn eller en elev inte vill delta i en aktivitet där ett konfessionellt inslag ingår ska barnet eller eleven erbjudas att ta del i en likvärdig aktivitet som inte innehåller sådana inslag.

Av förarbetena till ovannämnda bestämmelser i skollagen (prop. 2021/22:157, sid 109) framgår att formuleringen "bekännande eller förkunnande inslag som tillhör en viss religion" avser religionsutövande som ligger nära religionsfrihetens kärna enligt regeringsformen. Inslag som omfattas är t.ex. trosbekännelse, bön och predikan. Betydelsefullt kan också vara i vilket sammanhang en handling sker. Även

sjungande av religiösa sånger eller recitation av religiösa texter kan innebära be-
kännande eller förkunnande beroende på ordalydelsen och omständigheterna när
detta utförs.

Av förarbetena (sid 51 och 114-115) framgår vidare att huvudmannen ska försäkra
sig om att vårdnadshavare och barn respektive elever är införstådda med att delta-
gande i konfessionella inslag är frivilligt och att detta t.ex. kan innebära att munt-
liga förtydliganden kan behöva göras inför enskilda konfessionella moment, så att
det inte i den praktiska situationen framstår som att det inte finns någon valfrihet.
För att kravet på frivillighet ska kunna uppfyllas bör barnet eller eleven alltid ha rätt
att utebli från det konfessionella inslaget. Av förarbetena (sid 115) framgår vidare
att ett konfessionellt inslag ska avgränsas från andra aktiviteter i utbildningen. Ett
exempel är att en bön inte ska ingå som ett moment i en morgonsamling där in-
formation om dagens aktiviteter ska lämnas. Huvudmannen kan istället skilja mel-
lan en morgonstund med ett konfessionellt inslag, t.ex. bön, som det är frivilligt att
delta i, och en därefter följande morgonsamling utan konfessionella inslag som syf-
tar till att lämna information om dagens verksamhet. Det är viktigt att frivilligheten
blir reell och att huvudmannen säkerställer att de elever som väljer att avstå från
ett konfessionellt inslag inte exkluderas från gemenskapen eller på andra sätt drab-
bas av negativa konsekvenser.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att kravet på att konfessionella inslag ska avgränsas från
andra aktiviteter i utbildningen inte är uppfyllt på Johannesskolan. Detta är en
brist. Skolinspektionen bedömer också att det på skolan förekommer konfession-
ella inslag som det inte är frivilligt för eleverna att delta i. Även detta är en brist.

Av Skolinspektionens utredning framgår att det vid *morgonsamlingarna* på Johan-
nesskolan förekommer konfessionella inslag i form av framförallt bön och (i låg-,
och mellanstadiet) förkunnelse genom läsning ur andaktsböcker; all läsning ur en
andaktsbok behöver visserligen inte vara att betrakta som ett konfessionellt inslag,
men utifrån vad som framkommit om innehållet i andaktsböckerna och utifrån ut-
sagorna från de intervjuade bedömer Skolinspektionen att läsningen ur andakts-
böcker vid Johannesskolan regelbundet utgör konfessionella inslag. Skolinspekt-
ionen bedömer att morgonsamlingarna är att betrakta som en aktivitet i utbild-
ningen som inte är undervisning.

Det är tillåtet att ha konfessionella inslag i utbildningen vid en fristående skola som
har fått godkännande att bedriva utbildning med konfessionell inriktning (vilket Jo-
hannesskolan har), men deltagandet i de konfessionella inslagen måste då vara fri-
villigt och övriga krav som ställs i skollagen uppfylla. För att underlätta det frivilliga
deltagandet ska de konfessionella inslagen som huvudregel avgränsas från övriga
aktiviteter i utbildningen.

Av Skolinspektionens utredning framgår att det under morgonsamlingarna vid Johannesskolan förekommer en blandning av praktisk information om skoldagen (genomgång av dagens schema och lektioner, uppläsning av dagens namnsdagar med mera), tyst läsning (i vissa årskurser) och konfessionella inslag i form av bön och (i de flesta årskurser) läsning ur andaktsböcker. Skolinspektionen bedömer att de konfessionella inslagen som äger rum under morgonsamlingarna inte är tydligt avgränsade från övriga inslag som förekommer under morgonsamlingarna, vare sig i schemat eller i praktiken.

Enligt skollagen ska ett konfessionellt inslag avgränsas från andra aktiviteter i utbildningen. Det är endast om det inte är möjligt att avgränsa ett konfessionellt inslag från en annan aktivitet i utbildningen *utan att syftet med aktiviteten går förlorad*, som undantag får göras från detta. I förarbetena anges uttryckligen att en bön inte ska ingå som ett moment i en morgonsamling där information om dagens aktiviteter ska lämnas. Istället föreslås att huvudmannen skiljer mellan en morgonstund med ett konfessionellt inslag, t.ex. bön, som det är frivilligt att delta i, och en därefter följande morgonsamling utan konfessionella inslag som syftar till att lämna information om dagens verksamhet. Det finns inget som talar för att det inte skulle vara möjligt att avgränsa de konfessionella inslag som förekommer under morgonsamlingarna vid Johannesskolan från övriga inslag under morgonsamlingarna, utan att syftet med dessa går förlorat. En sådan undantagssituation som skulle tillåta avsteg från kravet att konfessionella inslag ska avgränsas från övriga aktiviteter i utbildningen föreligger därför inte.

Skolinspektionen konstaterar mot ovanstående bakgrund att kravet på att konfessionella inslag ska vara avgränsade från andra aktiviteter under skoldagen inte är uppfyllt vid Johannesskolan.

Av skollagen framgår, som tidigare angetts, att deltagandet i konfessionella inslag alltid ska vara frivilligt. Skolinspektionens utredning visar dock att det i praktiken är *obligatoriskt för eleverna att närvara* vid morgonsamlingarna och de konfessionella inslag som förekommer under dessa. Av genomförda intervjuer framgår att skoldagen i samtliga årskurser inleds med morgonsamlingen och att alla elever sedan ska vara på plats under hela morgonsamlingen. Eleverna erbjuds inte, såvitt framkommit, någon möjlighet att utebli från morgonsamlingen eller att lämna klassrummet under morgonsamlingen (förutom för att exempelvis gå på toaletten), och för de elever som inte vill vara med under bönen eller läsningen ur andaktsboken så erbjuds i dagsläget som enda alternativ att vara kvar i klassrummet och ta en lugn stund respektive läsa en annan bok. Av förarbetena framgår att elever alltid ska ha rätt att *utebli* från konfessionella inslag (eller, för det fall att ett konfessionellt inslag inte kan avgränsas från andra aktiviteter i utbildningen, få ta del av en likvärdig aktivitet utan konfessionella inslag (en sådan situation föreligger inte här, jfr ovan)). Med nuvarande upplägg så ges eleverna inte någon sådan möjlighet. Möjligheten för eleverna att utebli från de konfessionella inslagen påverkas också på ett negativt sätt av att eleverna under morgonsamlingarna – där de konfessionella inslagen ingår som en integrerad del – ges praktisk information om skoldagen och annat

som de, såvitt framkommit, inte får ta del av på annat sätt. Kravet på att det ska vara frivilligt att delta i konfessionella inslag kan därmed inte anses uppfyllt såvitt avser de konfessionella inslagen under morgonsamlingarna.

När det gäller de konfessionella inslag som förekommer under utbildningsmomentet *Chapel*, så har annat inte framkommit än att kravet på att deltagandet i detta ska vara frivilligt är uppfyllt.

Val av ingripande

Skolinspektionen får förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten (26 kap. 10 § skollagen).

Stiftelsen Agape Norrköpings verksamhet vid Johannesskolan uppfyller inte författningarnas krav vad gäller konfessionella inslag. Det finns därför skäl att förelägga Stiftelsen Agape Norrköping att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Områden utan konstaterade brister

Tillgång till elevhälsa

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av huvudmannens inkomna redovisning framgår att den psykolog som skolan har anlitat vid flera utredningar i samband med enskilda elevärenden numera deltar i elevhälsoteamets förebyggande arbete. Vidare framgår att skolpsykologen i första hand arbetar konsultativt gentemot elevhälsoteamet och skolans övriga personal, men det kan vara aktuellt, till exempel kring psykologutredningar, att psykologen också deltar i möten med föräldrar och elever. Skolpsykologen närvarar på elevhälsoteamets möten två till tre gånger per termin men även vid andra tillfällen vid behov. Inför dessa möten samlar övriga professioner i elevhälsoteamet underlag och frågeställningar som sedan diskuteras med skolpsykologen. Huvudmannen beskriver att psykologens roll i teamet är att tolka, förtydliga och förklara problem och situationer med elevens behov i centrum samt att se möjligheter och föreslå lämpliga åtgärder. Huvudmannen anger i sin redovisning att de genom vidtagna åtgärder ser att psykologens kompetens används i skolans förebyggande och hälsofrämjande arbete.

Rättslig reglering

Av förarbetena till skollagen (prop. 2009/10:165, s. 276) framgår att arbete med elevhälsa förutsätter en hög grad av samverkan mellan elevhälsans personal och övriga personalgrupper samt att det finns kompetens att tillgå för detta arbete. Det

är också angeläget att samverkan sker med övrig hälso- och sjukvård samt med socialtjänsten. I det individuellt inriktade arbetet har elevhälsan ett särskilt ansvar för att undanröja hinder för varje enskild elevs lärande och utveckling. De mer generellt inriktade uppgifterna, där elevhälsans medverkan är viktig, rör elevernas arbetsmiljö, skolans värdegrund som t.ex. arbetet mot kränkande behandling och undervisningen om tobak, alkohol och andra droger och övrig livsstilsrelaterad ohälsa, jämställdhet samt sex- och samlevnadsundervisning m.m. Elevhälsan har ett särskilt ansvar för att bevaka att skolan bidrar till att skapa goda och trygga uppväxtvillkor. I förarbetena anges vidare (prop. 2009/10:165 s. 656-657) att elevhälsan främst ska vara förebyggande och hälsofrämjande och omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Detta innebär att elevhälsan ska bidra till skapandet av miljöer som främjar elevernas lärande, utveckling och hälsa. Elevhälsan ska också stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål.

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte annat än att verksamheten uppfyller författningarnas krav inom detta område. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Helena Boëthius.

Katrin Söderlind har varit föredragande i ärendet.

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredare Daniel Talje och regionstabsjurist Johan Kylenfelt deltagit.